

А. В. Осадченко, Д. Р. Мозгова

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

ТУРИЗМ ДОБИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВІДНОВЛЕННЯ

В статті досліджено проблеми туристичної галузі України в умовах воєнного стану. Проаналізовано особливості розвитку туристичної галузі України у післявоєнний період. Особливе місце приділяється вирішенню проблем та прогнозування перспектив подальшого відновлення туристичного ринку України в післявоєнний період. У результаті дослідження висвітлено основні показники післявоєнного відновлення у туристичній сфері України.

Ключові слова: туризм, війна, туристична сфера, туристичний продукт, післявоєнне відновлення туризму.

The problems of the tourism industry of Ukraine in the conditions of martial law were studied. The peculiarities of the current state of development, problems and forecasting of prospects for the further recovery of the tourism industry in Ukraine in the post-war period are analyzed.

Key words: tourism, war, tourist sphere, tourist product, post-war restoration of tourism.

Постановка проблеми. Широкомасштабна війна, розв'язана РФ проти України, змінила картину світу, зумовила низку ризиків і загроз, спричинила турбулентні процеси в політичному, економічному, безпековому середовищах, наслідки яких нині важко спрогнозувати. Російська агресія поглибила протиріччя сучасного світу, погіршила соціально-економічну ситуацію на регіональному і глобальному рівнях. Зокрема, зростання вартості енергоресурсів, спровокована криза на ринку продуктів харчування спричинили подорожчання споживчих товарів і відповідно масштабний вплив на рівень добробуту громадян багатьох країн світу.

Мета роботи – дослідження проблем туристичної галузі України в умовах війни та аналіз особливостей розвитку туристичної сфери у післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Туризм, як жодна інша галузь, підвладний впливу неринкових чинників – війн, природних катаклізмів, епідемій. Зокрема на туристичну галузь, яка почала відновлюватися після двох років протипандемічних обмежень, негативно вплинула військова російська агресія, що почалася 24 лютого 2022 року. Незважаючи на складну воєнно-політичну, економічну та демографічну ситуацію в Україні, індустрія туризму

продовжує розвиватися, а після перемоги над ворогом, повинна мати стрімкий розвиток. Для збалансування процесів такого розвитку Україна обрала для себе європейський вектор розвитку, що передбачає також приведення змісту та процесу розвитку туристичного бізнесу до європейських безпечних норм та правил.

О. Роїк та О. Недзвецька [5] зауважують, що для України, яка має потужний потенціал у сфері туризму, сприяння розвитку туризму має бути одним із ключових з метою забезпечення збалансованого розвитку територій в гармонії з природою та охороною природних ресурсів. Реалізація поставленої мети сприятиме: зростанню кількості туристів, які подорожуватимуть Україною, особливо іноземних; підвищенню частки індустрії туризму в структурі ВВП; зростанню обсягу наданих туристичних послуг та створенню нових робочих місць в туризмі і суміжних галузях; розвитку туристичної інфраструктури та створенню сприятливих умов для подальшого розвитку інфраструктури для залучення туристів; підвищенню обізнаності потенційних туристів про туристичні атракції регіонів та України в цілому і покращенню іміджу України у світі; створенню умов для надання туристичних послуг особам з особливими фізичними потребами. Після закінчення війни постане питання відновлення господарської діяльності на зруйнованих та деокупованих територіях, у тому числі, і туризму.

Але найближчим часом області України не матимуть істотних кредитно-фінансових ресурсів для повноцінного відновлення туризму. Як вважає А. Романова, «власне політичне становище в країні визначає всі інші динамічні чинники. Кризи, політична нестабільність, милітаризація економіки, посилення туристичних формальностей, зміни курсу валюти – це наслідки політики, які негативно впливають на туризм та на імідж держави. Туристи не матимуть бажання їхати в країну, де відбуваються активні бойові дії, навіть якщо вони локалізовані в певному регіоні. Неспроможність держави закінчити або тримати під контролем бойові дії на її території негативно змінює імідж країни, а відсутність стратегії держави у сфері створення позитивного туристичного іміджу країни не сприяє розвитку в'їзного туризму» [6]. Подібна ситуація характерна і для внутрішнього туризму областей, в яких хоч і відсутні бойові дії, проте знаходяться близько до лінії розмежу-

вання. Таким чином, підкреслюємо, що майбутнє туристичної індустрії України буде залежати від низки чинників: наскільки довго триватимуть військові дії, масштабів руйнувань інфраструктури та темпів її відновлення, переорієнтації туристичної галузі із виїзного на внутрішній туризм, зокрема, у Західній Україні, стабільності і рівнів доходів населення, використання маркетингових технологій для залучення іноземних туристів через підвищену зацікавленість іноземців до нашої країни, міграційних процесів. Рушійним чинником, перш за все, стане визначення місця і ролі туризму у стратегічних програмах розвитку України і організація процесу контролю за використанням фінансово-кредитних та інших ресурсів. Слід підкреслити, що туристичний потік в Україну можливий лише за умови повної безпеки в країні та визнання такої безпеки міжнародними партнерами. У свою чергу, у післявоєнний період Україна має надалі розвивати ті дестинації, які були популярними до початку воєнної агресії. [5]

Сфера туризму визначається наступними особливостями, що безпосередньо стосуються туристичної інфраструктури: менеджмент туристичного бізнесу більш зосереджений на волонтерстві та перетворенні туристичних хабів на гуманітарні чи волонтерські штаби; на туристичному маршруті повинні бути передбачені бомбосховища чи інші укриття; маршрути біля важливих державних і військових об'єктів мають бути мінімізовані; пляжні та пішохідні тури, особливо на півдні, неможливі через військові дії й наявність мінних полів. У регіонах, що знаходяться у відносному тилу внутрішній туризм поступово стабілізується, тур-фірми організують пізнавальні тури у Львівській, Івано-Франківській, Закарпатській та Тернопільській областях. Це короткотривалі виїзні тури, як правило, для внутрішньо переселених осіб. Відновлюються та стають популярними екскурсійні тури до музеїв та замків [1].

На часі туризм в Україні є дуже обмеженим та складно прогнозованим. Активні воєнні дії, енергетична криза, особливості безпекового характеру подорожей українських та іноземних громадян, а саме: формування туристичних маршрутів з урахуванням наявності бомбосховищ, планування туристичних мандрівок відповідно до дії комендантської години, дотримання заборон в різних регіонах України і т.д., певною мірою ускладнюють, а подекуди унеможливають сам процес функціонування туристич-

тичної галузі. Наразі в ЗМІ можна зустріти чимало оптимістичних прогнозів щодо туристичної індустрії після перемоги в війні.

Передумови для цього дійсно є: ми маємо багато туристичних атракцій, а світ зараз зацікавлений в Україні. Та разом із тим потрібно розуміти, що все ще буде залежати від швидкості відновлення інфраструктури та загального рівня життя в країні. Це вплине як на в'їзний, так і на виїзний туризм. Для його відновлення в післявоєнний період необхідно:

- включити розвиток туризму в програми післявоєнного відновлення;
- вести перемовини зі світовими готельними мережами щодо їх входу в Україну;
- підготувати масштабну маркетингову кампанію для зовнішніх ринків;
- розробити туристичні програми місцями військової слави Збройних сил України;
- відновити зруйновану та пошкоджену туристичну інфраструктуру;
- просувати нестандартні формати туризму;
- відкривати туристичні національні офіси в розвинених країнах світу [2].

Висновки. Отже, сучасний феномен туризму пов'язаний зі здатністю створювати ланцюги доданої вартості та зберігати локальну ідентичність місцевої етнічної групи через створення партнерства та співпраці між представниками різних галузей на одній території. Україна є однією з провідних аграрних країн і, водночас, має величезну історикокультурну спадщину, збережені ремесла, традиції та архітектурні об'єкти, урізноманітнені за регіонами. Представники органів місцевого самоврядування та муніципалітетів, а також представники профільних професійних об'єднань учасників туристичного ринку України потребують додаткових знань та практичних навичок для впровадження сучасних підходів в системі управління туристичною дестинацією. Війна в Україні вже завдала і продовжує завдавати шкоди багатьом сферам, у тому числі серйозні негативні наслідки для туристичної сфери. Світовий досвід переконує, що будь-які руйнування відбуваються. Україна має унікальний шанс відновити свої території прискореними темпами за допомогою чисельних закор-

донних партнерів та між-народних організацій. Одночасно у багатьох українських міст і містечок з'являється шанс спроектувати новий, більш туристично атрактивний образ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2022. № 5. С. 168–180
2. Корчевська Л. К. Стан, особливості та перспективи туризму у воєнний та поствоєнний періоди. *Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект : матеріали Міжнародн. наук.-практ. онлайн-конф.* 5 травня 2022 р. Чернівці : Технодрук, 2022. С. 337–341.
3. Кулиняк І. Я., Жигало І. І., Ярмола К. М. Туристична галузь в умовах пандемії COVID-19: тенденції та заходи підтримання. *Бізнесінформ*. 2021. № 1. С. 177–184.
4. Ланда В. Війна за ресурси. 2023. Лютий-Березень. URL: <https://subscribe.forbes.ua/archive?year=2023>
5. Роїк О. Р., Недзвецька О. В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2022. № 46. С. 11–15.
6. Романова А. А. Управління розвитком туристичної сфери в умовах збройних конфліктів: URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/9-2018/romanova.pdf>